

Пролог

1725 рік. Палац Кравицьких у селі Велика Тиша

Два смердючі смолоскипи освітлювали похмурі кам'яні склепіння підземної кам'яниці. Під дибою стояла дівчина в самісінькій спідній сорочці, довгій та брудній. Шию охоплював металевий ошийник, від якого догори тягнувся довгий ланцюг, що губився в темряві, прикріплений на гачку аж під стелею. Дівчині, щоб не задушитися, доводилося ставати навшпиньки. Утриматися так довго їй не вдавалося, тож вона час від часу зависала на ошийнику. Тоді її обличчя синіло, вона заходилася кашлем, хапалася руками за ланцюг, щоб підняти тіло, та сил бракувало, і вона знову спиналася навшпиньки. Це повторювалося і повторювалося. Бранка вже ледве трималася — будь-яка мить могла назавжди припинити її страждання, але жага до життя перемогла, і все починалося з початку.

Дівчина настільки зосередилася на боротьбі за життя, що не помітила, як у кам'яному мішку з'явилися двоє. Один — вродливий молодик з довгим волоссям, у панському каптані, а інший — у селянській свитці, з чудернацьким сірим мішком на голові, у якому були два прорізи для очей.

Молодик із цікавістю кілька хвилин спостерігав за потугами дівчини, стоячи в трьох кроках від неї. А потім, наче згадав, навіщо прийшов, наказав супутнику:

— Опустити відьму вниз, щоб вона говорити змогла.

Служка одразу кинувся виконувати наказ: відв'язав з протилежного кінця мотузку, яка кріпилася за кільце в стіні, чим послабив натяг ланцюга.

Тепер дівчина вільно стояла на кам'яній підлозі й могла перепочити. Вона мимоволі схопилася за ошийник, який натер їй шию до крові й обпікав вогнем.

— Вітаю, Соломіє! — східно промовив молодик. — Що скажеш? Чи достатньо в тебе було часу обміркувати відповіді на мої запитання?

— Це така твоя віддяка, Януше? — дівчина оволоділа собою і не думала молити про милість, на що сподівався цей пан. — За все, що я для тебе зробила?

— Пане Януше! — крижаним тоном нагадав він їй. — Я твій пан і можу з тобою зробити все, що заманеться. Так що думай, що говориш і кому!

— Кажу тобі, Януше, своєму зрадливому коханцю! — Дівчина проявила сміливість, якої він не очікував. — Хіба не ти казав мені слова кохання, називав своєю ясочкою, скаржився на батька, що начебто тільки він і є перепонуою для того, щоб ми були разом?!

— Не верзи дурниць, відьмо! Ти зачаклувала мене, тому й піддався твоїм чарам, але зараз від них вільний! Кат, розпочинай тортури! — І він додав зловісно: — Усе, що досі з тобою було, — це тільки квіточки, а зараз скуштуєш ягідки!

Кат розпалив жаровню, на яку виклав кліщі, шило, плоскогубці, тавро, як для худоби, та інші знаряддя катування. Видовище цього зловісного приготування вплинуло на дівчину, і вона вже тихим, зляканим голосом запитала:

— Пане Януше, скажіть: що ви хочете дізнатися?

— Я хочу, щоб ти зізналася у відьмацтві й чаклуванні! Щоб розповіла, де ти ховаєш «чорну книгу» відьми Романихи.

— Пане Януше, ви маєте на увазі ту книгу чаклунства, завдяки якій можна розшукати скарби графа Генріха?

— Так, відьмо, саме цю книгу. Якщо ти її віддаси й допоможеш відшукати сховані скарби, я щедро нагороджу тебе: дам такий посаг, що свати стануть до тебе в чергу!

— Пане Януше, зізнаюся, що я — відьма, чаклувала на вас і в селі проти селян. Доїла їхніх корів уночі, лігала на шабаш із нечистою силою, накликала дощ під час жнив. Везіть мене на суд до Ковеля, нехай там мені призначать покарання за мої гріхи. Пан же добре знає, що його селяни не худоба й він не владний над їхніми життями, а тільки суд може вирішувати долю людини.

— Забагато ти знаєш, селянко! Я пан, шляхтич, і мені вирішувати твою долю!

— Помиляєтеся, пане шляхтичу, за моє життя ви самі можете втрапити під суд! Про те, що я в підвалі палацу, знає все село, а якщо зі мною трапиться щось смертельне, у кишеню таке не сховаєте — доведеться відповідати в суді. Ясновельможний граф Генріх яку вагу мав при дворі короля Августа Сильного¹, та ледве уникнув суду, коли померли селяни, які допомагали йому сховати скарби! Скільки золотих монет йому це коштувало? Навіть за спалення старої відьми Романихи графу загрожували великі неприємності, якби за нього не вступився головний інквізитор Речі Посполитої. А зараз часи зовсім інші.

Вона помітила, що її слова зачепили молодика-шляхтича: його обличчям промайнуло занепокоєння. Дівчина вирішила, що на правильному шляху, тож продовжила:

— Навіть якби тобі до рук потрапила та книга чаклування, хіба б ти зміг щось зробити з нею? У чаклуванні треба розумітися, а це до снаги навіть не кожній відьмі.

¹ Август II Фридрих, король Польщі.

— А ти зможеш? — умить зреагував пан.

— Хто, як не я? Я ж небога відьми Параски Романихи. Вона мене дуже любила й бачила в мені свою наступницю. Тільки не склалося. Мені було лише десять років, коли бабу Романиху спалили, тож довелося оволодівати відьмацькою майстерністю поміж інших відьом, а їх у нашій місцевості більше, ніж деінде. Тому відпуская мене, може, полюбовно й домовимосся.

— Певно, за дурня мене маєш?! Я тебе відпущу, а ти кудись дременеш і будеш патякати своїм відьомським язиком? — вибухнув Януш і наказав: — Кате, берися до роботи!

— Злякався, пане, що я розповім, як за твоєю вказівкою отруїла твого батька, мого коханця? Порівнюю любовці, які отримувала від нього і від тебе, — так він був вправнішим коханцем. Може, варто було замість нього отруїти тебе? Він обіцяв тримати мене біля себе, взяти за кордон.

Поки вона говорила, кат грубо скрутив їй руки за спиною, вона навіть не пручалася. Відчепив ланцюг від ошийника, а руки встромив у мотузкові зашморги дйби, ноги прив'язав до кільця в підлозі.

— Піднімай! — наказав Януш.

Кат почав повільно натягувати мотузку.

Руки за спиною задиралися вгору все вище — Соломія відчула нестерпний біль. Зціпила зуби, щоб не закричати, тільки сльози полилися з гарних темно-карих очей. Раптом ноги відірвалися від землі. Біль від вивернутих суглобів рук пронизав усе тіло, в очах потемніло. Здавалося, її поглинув морок. Не в змозі більше терпіти, Соломія щосили заволала. Крик відбився від склепіння і вдарив по вухах паничу. Бранка була неспроможна ні про що думати — тільки жагучий біль заповнював собою все її єство, ламав ніжне тіло, до якого такими ласими були чоловіки.

— Високо не піднімай, — повчав ката Януш. — Краще вогнем її катуй, розпеченим залізом, але так, не до смерті. Зомліє, дай отямитися, водою відлий. І знову розпеченим залізом. Тільки не в обличчя. Вродлива вона. А як захоче зі мною балакати, покличеш, та з дйби її не знімай. Піду до себе, не терплю запаху смаженого людського м'яса.

Неймовірної сили біль рве серце дівчини, вона ладна зомліти, вмерти, тільки щоб його не відчувати, але рятівне безпам'ятство не приходить. Вона готова терпіти, аби лиш не поступитися Янушу, бо це буде вірна смерть. Тільки Соломія знає, куди перед смертю сховав книгу чаклування пан Юзеф. Якщо витримає тортури, Януш буде змушений пристати на її умови. Та чи зможе вона?!

Раптом біль зменшився, став не таким пекучим. Дівчина відчула, що більше не висить, а лежить на підлозі. У голові туманилося. Аж тут їй в обличчя хлюпнула холодна вода — Соломія мало не захлинулася, стала кашляти, зате в голові проясніло. Це кат спеціально зробив, щоб повторити все спочатку, як отямлюся.

Боже, вдруге цей біль я не витерплю! Може, вдати, що я зомліла? Крізь щілинки примружених очей помітила, як над нею нависла страхітлива маска ката, крізь прорізи якої можна було побачити тільки очі. Раптом кат стягнув із себе мішок-маску.

— Миколко, це ти? — вражено скрикнула змучена Соломія.

Цей хлоп служив молодшим лакеєм у палаці й видавався закоханим у неї. Соломія над ним тільки підсміювалася, бо він за своїм статусом був значно нижчим від неї, ключниці, головної над усією челяддю.

Усіма знаною коханкою пана Юзефа і таємною — панича Януша. Як це Миколка зголосився катувати її після того, що тріпотіло між ними?!

— Я тут, щоб врятувати тебе, моя кохана! — ніжно промовив молодик, звільняючи її від мотузок, тільки ошийника не міг зняти, бо той був міцно заклепаний.

— Який ти хоробрий, мій любий! — вигукнула Соломія, дивуючись, як ці слова так широко в неї вихопилися, і справді відчула ніжність до цього сором'язливого хлопця, на якого досі не звертала уваги.

— Тихіше, кохана. Краще не говори, а кричи, лай мене, як тільки можеш, щоб видавалося, що я тебе катую, раптом хтось прийде сюди.

— Краще катуй мене коханням, — прошепотіла Соломія.

Хлопець допоміг їй звестися, та вона із жахом зрозуміла, що ноги її не тримають, руки дуже болять, і в них не відчувається ніякої сили. Миколка бухнувся на коліна й почав ретельно розтирати їй ноги, стегна, аж поки кров знову завирувала в її жилах.

— Я можу йти! — радісно прошепотіла дівчина, зробивши невпевнений крок, а потім ще один.

— Не гаймо часу, кохана!

Миколка про всяк випадок ніжно підтримував її однією рукою, а в другій тримав великий ніж, яким рубають буряки для худоби. Вони піднялися сходами й опинилися в кухні. На щастя, тут нікого не було.

Та Миколка мав такий рішучий вигляд, що готовий був усунути будь-яку перешкоду на їхньому шляху, навіть якби це був брехун і зрадник Януш.

— Ми спустимося до Графського ставка — там я сховав човен в очереті. На ньому попливемо на протилежний бік. Якщо по нашому сліду пустять собак, вони не швидко на нього натраплять. А на іншому березі нас має чекати Гриць, мій молодший брат. Він буде з кобилою, на жаль, однією на двох. Та я сподіваюся, що завдяки човну ми виграємо багато часу і нас не спіймають.

— Як же ти все чудово придумав, мій рятівнику! Я тебе кохаю, Миколко, — мовила Соломія і вдячно стиснула йому руку.

Утікачі вже підходили до сходів, які вели вниз до берега ставка, як раптом Миколка спитав:

— А що це за чаклунська книга, про яку запитував пан Януш?

— Про це довго розповідати, ще буде час, — відмахнулася від запитання Соломія.

— Ти хоч надійно її сховала? — допитувався молодик.

— А тобі те навіщо? — напружилася дівчина.

— Просто з цікавості спитав. Згадав, як пан був ладен убити тебе через якусь книжку... А ти мені не довіряєш?! Я заради тебе ризикую своїм життям, а ти... — У хлопця від образи навіть сльози заблищали на очах і сповільнилася хода.

— Надійно, Миколко, не хвилюйся, серед книг бібліотеки її нелегко буде відшукати. Там їх тисячі!

Вони спустилися на берег, підійшли до очерету. Миколка крутив головою навсібіч, зиркав очима в різні боки, певно, шукав, де сховав човен. Аж раптом усе навкруги освітилося — це запалали смолоскипи в руках гайдуків, які вискочили з різних боків. На чолі їх був сам пан Януш. Миколка одразу кинув на землю ніж і вигукнув:

— Пане, я дізнався, де та книга! — Вона схована в бібліотеці!

— Молодець, гарно спрацював, отримаєш свою нагороду, — задоволено мовив Януш, наближаючись.

— Бісів зрадник! — вигукнула Соломія, підняла із землі ніж, погрожуючи ним.

Поза сумнівом, вона програла: ніж не стане їм на заваді. Дівчина замахнулася на зрадника Миколку, але той легко вибив важкий ніж із її знесилених рук.